

İSTATİSTİKLERLE TÜRKİYE'DE ORMAN YANGINLARI

Dr. Ali KÜÇÜKOSMANOĞLU 1

Kısa Özet

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de ormanların sürekliliğini tehdit eden tehlikelerin başında orman yangınları gelmektedir. Ormanların yangından korunması için birçok tedbirler alınabilir. Bir muntakada hangi tedbirlerin ne ölçüde alınması gerekeceği ve bu yöndeki çalışmaların etkinlik derecesi usulüne uygun olarak tutulmuş istatistiklerden anlaşılır. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından sonra mevcut tüm yangın istatistikleri bu çalışmada incelenmiştir.

GİRİŞ

İnsanoğlunun gittikçe artan çeşitli ihtiyaçlarını karşılamada doğal kaynaklardan biri olan ormana oldukça büyük görevler düşmektedir. İnsanın varoluşundan beri ormanlara ve ormanlardan elde edilen çeşitli ürünlere devamlı ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim bu ihtiyaçlar her geçen gün artmaktadır. Bilindiği gibi bugün orman ürünlerinin 6000 dolayında kullanım yeri bulunmaktadır. Ormanın kendine düşen görevleri yerine getirebilmesi, onun devamlı olarak çeşitli canlı ve cansız zararlılardan korunmasına bağlıdır. Ormana zarar veren cansız faktörler arasında bulunan yangın ise, Türkiye'de ormanların devamlılığını tehlikeye sokan etkenlerin en önemlilerinden biridir. Özellikle, orman yangınlarının çıkmasında en uygun koşullara sahip olan Akdeniz ikliminin etkili olduğu Türkiye'nin önemli bir bölümü bu afetin sürekli etkisi altında bulunmaktadır. Ülkemizde yangın tehlikesi açısından bölgeler itibariyle bir sıralama yaparsak yangınlar en çok Akdeniz, Ege ve Marmara bölgelerinde görülmektedir. Özellikle bu bölgelerde hemen her yıl çıkan yangınlar sonucunda giderek artan bir ormansızlaşma görülmektedir.

Nitekim istatistiklerin incelenmesinden, Türkiye'de 1960 - 1987 yıllarını içeren dönemde 24.949 adet orman yangını çıkmış ve 343.207 hektar ormanlık alan yanmıştır. Bu yangınlarda 12 116 782 m³ yapacak ve 14 490 101 kental yakacak orman emvali yanarak yokolmuştur (Tablo 1).

İnsan ve orman ilişkileri devam ettiği sürece çeşitli nedenlerle ormanlarda her zaman yangın çıkma olasılığı vardır.

1 İ.Ü. Orman Fakültesi, Orman Entomolojisi ve Koruma Anabilim Dalı, Büyükdere - İSTANBUL.

Tablo 1. Türkiye'de 1960 - 1987 Yılları Arasında Çıkan Yangınların Dağılımı

YILLAR	YANGIN (Adet)	YANAN ALAN (Hektar)	YANAN MALLARIN MİKTARI	
			m ³	Kental
1960—1975	10155	167940	4112228	7720905
1976	702	6396	44384	192363
1977	1615	43076	2039619	2454854
1978	1122	13233	2189297	648697
1979	1300	34122	1497208	1030190
1980	1092	10248	239607	126990
1981	982	5470	283956	147063
1982	951	4018	86466	245200
1983	968	3556	341703	902476
1984	1433	7358	172148	13739
1985	1793	26007	484000	699600
1986	1526	11037	247389	164046
1987	1310	10746	378777	144596
TOPLAM	24949	343207	12116782	14490101

İNSAN VE ORMAN YANGINI

Türkiye ormanları için en tehlikeli yaratığın insan olduğu söylenebilir. Çünkü ülkemizde insanların ormanda yaptığı zararlar arasında orman yangınları, insanların hayvanlarını ormanda otlatması, açmacılık, kaçakçılık, ortam kirlenmesi vb. hususlar mevcuttur. Türkiye ormanlarında çıkan orman yangınlarına ait istatistikler incelendiğinde bu yangınların büyük bölümünün (% 99) insanlar tarafından çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Ülkemizde büyük bir nüfusun orman içinde veya kenarında yaşaması ve insanların çeşitli rekreasyon gereksinmelerini karşılamak üzere ormanlara gitmesi, insanla ormanın çok sık olarak başbaşa kalmasına neden olmaktadır. Mevcut literatürlerin incelenmesinden, insanlar tarafından ormanda çıkarılan her yangının, bilerek veya bilmeyerek yapılan bir hareketin sonucu olduğu anlaşılmaktadır.

Bu nedenle, ormanda bir yangının çıkmaması için, insanoğlunun davranışlarının kontrol altında bulundurulması büyük önem taşımaktadır.

YANAN ORMAN ALANLARI

Yapılan çalışmalardan Türkiye'nin orman varlığının 20,2 milyon hektar olduğu saptanmıştır. Buna göre ormanlarımız ülke alanının % 26'sını kaplamaktadır. Ormanlarımızın % 44'ü ürün verebilen «Verimli Orman» niteliğinde olup, geri kalan % 56'sı da verim gücü düşük, ya da bozuk makilik ve çalılıkların oluşturduğu «Verimsiz Orman» niteliğindedir. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de ormanların devamlılığını tehdit eden tehlikelerin başında orman yangınları gelmektedir. Bu nedenle yangınlara karşı gerekli önlemleri zamanında almak ve çıkan yangınlarla savaşmak gerekir.

Türkiye ormanlarında Osmanlı İmparatorluğu döneminde çıkan yangınlara ait istatistiki bilgiler mevcut değildir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra çıkan yangınlar hakkındaki istatistiki bilgilere ancak 1937 yılından itibaren rastlanmaktadır. Bu tarih 3116 sayılı Orman Kanunu'nun çıkışına rastlamaktadır. 1937 yılında 3136 adet orman yangını çıkmış ve 13 564 hektar alan yanmıştır. 1938 yılında 398 adet yangın çıkmış ve 14 416 hektar orman alanının yanmasına neden olmuştur. 1939 yılında ise 510 adet yangın çıkmış ve 12 304 hektar orman alanını yakmıştır.

Türkiye'de 1940 - 1961 yılları arasında çıkan orman yangınları ile 1960 - 1987 dönemini içeren istatistiki çalışmaların sonuçları iki ayrı dönem olarak düşünüldüğünde şu hususlar ortaya çıkmaktadır.

1940 - 1961 yıllarını içeren 22 yıllık dönemde 17 489 adet yangın çıkmış ve 981 950 hektar orman alanı yanmıştır. Bu dönemde bir yangının yaktığı alan ortalama olarak 56 hektar olmuştur. Aynı dönemde her yıl ortalama olarak 44 634 hektar orman alanı yanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Türkiye'de 1940 - 1961 Yılları Arasında Çıkan Yangınların Dağılımı

YILLAR	YANGIN (Adet)	YANAN ALAN (Hektar)
1940	419	18732
1941	850	33415
1942	740	73210
1943	779	46723
1944	536	39315
1945	1169	105307
1946	1023	125115
1947	668	59999
1948	630	32463
1949	738	36502
1950	987	69068
1951	628	18884
1952	1282	62271
1953	654	17496
1954	1126	35580
1955	878	27773
1956	1118	38983
1957	779	28634
1958	725	26862
1959	436	8070
1960	504	8559
1961	620	8989
TOPLAM	17489	981950

1960 - 1987 yıllarını içeren 28 yıllık dönemde ise 24 949 adet yangın çıkmış ve 343 207 hektar orman alanı yanmıştır. Bir yangının yaktığı alan ortalaması yaklaşık olarak 14 hektar olup, her yıl ortalama olarak yanan alan 12 257 hektara düşmüştür (Tablo 3).

Tablo 3. Türkiye'de 1960 - 1987 Yılları Arasında Çıkan Yangınların Dağılımı

YILLAR	YANGIN (Adet)	YANAN ALAN (Hektar)
1960 - 1975	10155	167940
1976	702	6396
1977	1615	43076
1978	1122	13233
1979	1300	34122
1980	1092	10248
1981	932	5470
1982	951	4018
1983	968	3556
1984	1433	7358
1985	1793	26007
1986	1526	11037
1987	1310	10746
TOPLAM	24949	343207

SONUÇ

Bütün bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere önemli olan yangın sayısının çokluğu değil, yanan alanın büyüklüğüdür. Görüldüğü gibi 1960 - 1987 döneminde birinci döneme oranla gerek bir yangına isabet eden ortalama yanan alan ile her yıl ortalama olarak yanan alan miktarında büyük bir düşüş vardır. Bu durum Türkiye açısından sevindiricidir. Zira yanan alan ne kadar küçük olursa yangınlarla savaş önlemleri o ölçüde etkili demektir. Ülkemizde son yıllarda yangın koruma ve savaş organizasyonundaki gelişmeler yangınların gerek adet ve gerekse alanlarında önemli değişimlerin meydana gelmesine neden olmuştur.

KAYNAKLAR

- BAŞ, R., 1965. *Türkiye'de orman yangınları problemi ve bazı iklimatik faktörlerin yangınlara etkileri üzerine araştırmalar*. T.B. Orman Genel Müdürlüğü Yayını No. 421/20, İstanbul.
- ÇANAKÇIOĞLU, H., 1985. *Orman Koruma*. İ.Ü. Yayın No. 3315, O.F. Yayın No. 376, İstanbul.
- KÜÇÜKOSMANOĞLU, A., 1987. *Türkiye Ormanlarında Çıkan Yangınların Sınıflandırılması ile Büyük Yangınların Çıkma ve Gelişme Nedenleri*. Orman Genel Müdürlüğü Yayınlarından, Sıra No. 662, Seri No. 28, Ankara.
- KÜÇÜKOSMANOĞLU, A. ve Diğerleri, 1986. *Orman Yangını*. T.C. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı OGM, Ankara.